

MILITARY POWER OF THE EUROPEAN UNION - DREAM OR REALITY

Hatidža Beriša

Military academy, University of defence, Serbia, berisa.hatidza@gmail.com

Jelena Šuleić

Singidunum University, Serbia, jelena_suleic@yahoo.com

Sandra Božić

Faculty of Political Sciences, University of Belgrade, Serbia, sandra.bozic@parlament.rs

Abstract: The EU's military power has developed less successfully than its economic and political power. The European defense strategy in the post-war period was based on military dependence on the USA, which pursued its interests in Europe in relation to the Eastern Bloc. The end of the bloc division reduced the danger of conflict, and thus the need for military dependence on the USA. However, a series of armed conflicts in the Balkans represented a new danger that could threaten stability on the continent and justify the retention of US armed forces in Europe. The dominance of US military influence is reflected in the membership of European countries in NATO and the Partnership for Peace. The desire of the European Union to become the bearer of its own security represents the basic reasons for the creation of European military power. The creation of military forces and even for rapid EU interventions should have been a step on the way to creating EU military power and a stage in the development of the EU's unique armed forces. However, it remains an open question whether now that the environment has changed, and especially when the war is being waged on the territory of Europe, and that the position of global leader is already being lost, and the forces for rapid EU intervention that were formed are already under piecemeal and coordination of activities with NATO.

Keywords: European Union, strategy, military power, armed forces, NATO

ВОЈНА МОЋ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ - САМ ИЛИ СТВАРНОСТ

Хатиџа Бериша

Војна академија, Универзитет одбране, Србија, berisa.hatidza@gmail.com

Јелена Шулеић

Универзитет Сингидунум, Србија, jelena_suleic@yahoo.com

Сандра Божић

Факултет политичких наука Универзитета у Београду, Србија, sandra.bozic@parlament.rs

Апстракт: Војна моћ ЕУ развијала се са мање успеха у односу на њену економску и политичку моћ. Европска одбрамбена стратегија у послератном периоду заснивала се на војној зависности од САД која је остваривала своје интересе у Европи у односу на Источни блок. Престанком блоковске поделе смањена је опасност од сукоба, а тиме и потреба за војном зависношћу од САД. Међутим, низ оружаних сукоба на Балкану представљао је нову опасност која би могла угрозити стабилност на континенту и оправдање за задржавање оружаних снага САД у Европи. Домиција војног утицаја САД огледа се кроз чланство европских земаља у НАТО и Партнерству за мир. Жеља Европске уније да постане носилац сопствене безбедности, представља основне разлоге стварања војне моћи Европске. Стварање војних снага па чак за брзе интервенције ЕУ требала је предстане корак на путу стварне војне моћи ЕУ и фазу у развоју јединствених оружаних снага ЕУ. Међутим, остаје отворено питање да ли ће сад када је дошло до промена окружења, а посебно кад се рат води на простору Европе, и да се сад већ губу позиција глобалног лидера, а снаге за брзе интервенције ЕУ које су формиране већ сад се налазе под командном палицом и координацијом активности са НАТО.

Кључне речи: Европска Унија, стратегија, војна моћ, оружане снаге, НАТО

1. УВОД

Моћ једне државе зависи од њених природних и друштвених елемената моћи. Вештачким раздвајањем елемената моћи једне државе можемо одредити њене изворе моћи на природне (географија, природни ресурси, становништво) и друштвене (економски, политички, војни, психолошки, информациони). Војна моћ представља укупне војне ефикасности једне државе, који поред оружаних снага укључују и остале људске и економске потенцијале. Стратегија, оператика и тактика савременог рата усложноло проширење самог појма

оружаних снага. Поре свих напора Протокол I уз Женевске конвенције усвојене 1977. у члану 43. под „појмом оружане снаге подразумевају све организоване које су наоружане снаге, групе и јединице стављене под одговорну команду“ (www.prafak.ni.ac.rs) По завршетку грађанског рата на простору бивше Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, европски лидери су тражили могућност за променама у посебно по питању безбедности старог континента са циљем да се дође до новог решења изградње јединствених оружаных снага. Званичници Европске уније припремали су различите планове у циљу стварања механизма за спречавање избијања и ширења могућих криза које би могле довести до отворених сукоба. У том смислу највише се очекује од Снага за брзо реаговање чији би основни задатак био војна интервенција пре него што потенцијалне кризе прерасту у сукобе већег интензитета. Предмет овог рада је војна моћ Европске Уније као посебан вид колективне безбедности имјаући у виду односе са северноатлантским савезом и политичким односима унутар саме Европске уније и тежњом њених чланица да Унија поседује сопствену војну моћ.

2. СТВАРАЊЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Разлог стварања Европске уније (ЕУ) долази са циљем завршетка честих и интензивних ратова између европских држава који су кулминирали Другим светским ратом. Европски лидери били су уверени да је економско и политичко уједињење једини начин да се осигура трајни мир између њихових држава. Генеза Европске уније озвучена је далаке 1951. године, са разлогом што се указала потреба за стварање прве велике европске наднационалне економске заједнице – Европске заједнице за угаљ и челик (European Coal and Steel Community - ECSC) где се оснивачи појављују Француска и Немачка, и предлог је дошао од француског министра спољних послова Роберта Шумана. Министар Шуман је представио 09.05.1950. године и тај дан се данас обележава као Дан Европе. После дугих преговора и усаглашавања у Паризу 1951. године коначно је урађен Уговор о оснивању Европске заједнице за угаљ и челик који потписан и од стране потписница нашла практичну примену 1952. године. Наведена заједница представљала је шест држава које су постале оснивачи: Белгија, Савезна Република Немачка, Луксембург, Француска, Италија и Холандија. Важне одлике када је у питању била производња угља и челика у наведеним земљама налазиле су се рукама независног, наднационалног тела под називом “Висока власт” са први председник био Жан Моне. Захваљујући успешном функционисању Европске заједнице за угаљ и челик представници шест држава оснивача одлучило је да интегрише и друге секторе привреде. Они су 25.03.1957. године потписали Римски споразум (http://europa.eu/about-eu/eu-history/1945-1959/1957/index_en.htm) којим је успостављена Европска заједница за атомску енергију (European Atomic Energy Community – ЕАЕС, позната као и Euroatom), и Европска економска заједница (European Economic Community - ЕЕС). Уговор на значај добија 01.01.1958. године, када је и званично постао пуноправан, где уједно је формирано тело (Комисија) и први председник је изабран Валтер Халштајн. До првог скупа долази за пар дана 19.03.1958.године а састанак је водио председник Европског парламента Роберт Шуман.

Непосредно пред Римских уговора водили су се су разговори у Месини из 1955. године упоредо у време када се одржавала конференција на којој су присуствовали министри спољних послова и то посебно само чланица Европске заједнице за угаљ и челик, циљ окупљања је био да се размотре могућности за стварање Европске економске уније која ти требала да буде стабилизатор мира, а превенство би се то постигло да тржиште треба да пружи сугурност које би се огледало у јединствености, и свако обавезно увођење одређене слободе (слобода кретања људи, рада, капитала и робе). Први почетци заједничког деловања су обележили 1965. годину где су три европске заједнице, створиле основу за заједничко деловање и формирали Европску заједницу (European Community – ЕС) . На тај начин су створени за заједничко деловања – Комисија, Савет министара и Европски парламент. Потребне су се указале да је било неопходно за заједничко деловање, посебно што је морало да се изврши потребан економски развој, а самим тим и да функционише једно јединствено тржиште, као би се повољно одразило на бољитак живота становништва чланица заједнице (Израз Европска заједница - ЕЗ (European Community - ЕС) који се користио интеграције до момента ступања на снагу Уговора о Европској унији, оп. а.). Стварајући повољан амбијенат на простору Европске заједнице, потреба је указала да су се већ створили услови за проширење, тако већ 1971. године, већ своје место су нашле Велика Британија, Данаска и Ирска. За врло кратко време И ДРУГЕ Европске државе пронале свој интерес ка заједници, па већ 1981. године, прилази и Грчка.

И поред позитивних трендова заједнице и заједничке циљеве, поједине државе у једном тренутку нису препознале свебе, па већ 1982. године заједницу напусти Гренланд, која је заједнице са којом је био везан преко Данске. била уско везана са интересима Данске. Без обзира што је дошло до одређених неслагања, значило је да је требало нешто мењати, тако Жак Делор који обављао функцију председника Европске комисије, је смтрао да је сазрело време за корекције, па је већ 1985. Године, понудио нови документ под

називом „Јединствени европски акт“ Председник Европске комисије, Жак Делор је у јуну 1985. године представио документ „Јединствени европски акт“, (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:xy0027>) где су понуђени нови предлози а све са циљем да се унапреди заједница, па се тежиште ставило на монитарну и политичку сверу, где се институције које имају заједнички интерес ојачале и створиле услове за ефикасније функционисање и стварања услова за брзи улазак осталих земаља у заједницу. Ове промене су уродиле плод и постигнуто је ново јединство и долази до треће приступања где у заједницу улаже Португалија и Шпанија. Да после уследило и заједничко озваничење потребних акта (Јединственог европског акта где су потписници Белгије, Западне Немачке, Француске, Ирске, Луксембурга, Холандије, Португала, Шпаније и Уједињеног Краљевства, тек 17.02.1986. године прикључују су и Италија, Грчка и Данска потписале 27.02. исте године, након чега је па ди заједнички документ ступио на снагу 1989. године). Сад већ Европска унија са Уговором из Мастрихта (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV:xy0026>) добија нову слику и форму, где су утврђене процедуре за ефикаснију одрживост, то је зато било потребно осмислити и заједничка тела, која се огледала кроз призму економске монетарне елемент, где су се творили потребни услови за стварање јединствену валуту за све чланице уније, тако да су врло брзо и формирана институције које су намењене за ту врсту послова. Ова нова промена је позитивно утицала и на остале државе Европе, па су себе и препознале и тако 1995. Године проналазе себе у јату ЕУ и то: Аустрија, Шведска и Финска, при чему су нашли и заједнички именитељ за валуту (ЕВРО). Средиште договора око валуде и начина њеног коришћења је био Мардин и од 1995. Године, евро постаје платажно средство ЕУ. Европска унија се ипак у почетку држала својих начелних принципа, па тако једно од важних питања је слобода кретања и укидање границе, па је ипак дала предност да сазиви Шенгенски уговора које је нашао своју примену токо 1995. године. Пошто се већ Европска унија проширила, поново се угазала потреба а мора да дође до одређених корекција у само концепту постојања, Тако 1997. године настаје Амстердамски уговор, где је на нему било доста времена на његовом усаглашавању и задовољити све захтеве чланица уније, па тек на сцени се нашао 1999. године (Обавезе које су настале из Уговора из Амстердама су биле обавезе чланица да повећању стопу запослености, и посебно је била обавеза за стварање јединства између земаља чланица у поштовању људских права, слободе и безбедности европских грађана. Потом се указала потреба да је требало формирати још нека тела за лакше функционисање па 1998. године формирана Европска централна банка са седиштем у Франкфурту, што је само се тварала огромна бирократија која уместо да олакша функционисање све више отежавла рад и функционисање ЕУ, која је ширила своје тела, органке свим земаљама чланицама.) Без обзира што је Европска унија ширила у свим деловима чланица и стварала огроман бирократски апарат, ипак је 2001. године дошло до новог уговор који је настао у Ници, (Уговор из Нице које је већ био у примени, донео је и неке новине и да се број области које подлежу гласању квалификоване већине у Савету је повећан, право држава чланица да уложе вето је повећан, док је одлуке Савета Европске уније укинута у 39 области. Структура броја гласова држава чланица у Савету Европске уније је измењена да би сторили услове за нове чланице. Након ступања на снагу Уговора из Нице, јавила се потреба грађана земаља чланица Европске уније за уједињењем свих законских докумената, које чине 8 уговора и преко 50 протокола и анекса. Из тог разлога је 2003. године настао нацрт Уговора о уставу Европске уније) и циљ овог уговора је био да постоје услови да Европска унија има услова за пето проширење, где у току 2004. године приступају Кипар, Чешка Република, Естонија, Мађарска, Литванија, Летонија, Малта, Пољска, Словачка и Словенија, а до овог уговора је још ушла Румуније и Бугарске.

3. СТВАРАЊЕ БЕЗБЕДНОСНЕ СТРАТЕГИЈЕ ЗА СИГУРНОСТ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

По завршетку Другог светског рата, Француска и Уједињено Краљевство, су постале потписнице Споразума из Данкерка 1947. године, и садржај уговора је био о савезу и узајамној помоћи (Treaty of Alliance and Mutual Assistance) који је ступио на снагу 1947. године и представљао је одговор на претњу од могућег напада Немачке (<http://www.phb.lib.uni-corvinus.hu>) Уговором из Брисела, 1948. године основана је Западна одбрамбена војна организација (Western Union Defence Organisation – WUDO) са заједничком европском командном структуром под командом маршала Бернарда Монтгомерија. Сврха основања организација је требало да послужи као савез Француске, Велике Британије са земаљама Белгија, Холандија и Луксембург. Оснивачки акт овог савеза представља Уговор о привредној, социјалној и културној сарадњи и колективној самоодбрани у коме су дефинисане улоге и међусобне обавезе чланица у колективној одбрани Западне Европе. Француска, Немачка, Италија и земље Бенелукса су 1950. године покушале да интегришу војну моћ западног континенталног дела Европе оснивајући Европску одбрамбену заједницу (European Defence Community – EDC). У Вашингтону.1949. године државе западне Европе (изузев Шведске, Ирске, Финске и Аустрије) потписале су Северноатлантски споразум (North Atlantic Treaty) са Сједињеним Америчким

Државама и Канадом која је до 1951. године представљала пасивну одбрамбену асоцијацију све до корејског рата када је западна војна све до корејског рата када је западна војна одбрамбена организација прерасла у Северноатлантски савез – НАТО (North Atlantic Treaty Organisation - NATO). Стварање Европске одбрамбене заједнице није реализовано услед одбијања ратификације у Националној скупштини Француске августа 1954. године.

Следбеници Шарла Де Гола страховали за националну безбедност сматрајући да стварање војне моћи западне Европе представља претњу Совјетском Савезу. Неупех у стварању Европске одбрамбене заједнице резултовао је амандманом Бриселско (<http://www.weu.int/Treaty.htm>) споразума 1954. године у Лондону и на конференцији у Паризу којом је она прерасла у политичку Западно европску унију - ЗЕУ (Western European Union – WEU) из раније утврђене Западне одбрамбене војне организације (WUDO). Немачка и Италија су приступиле овом савезу октобра 1954. године, која је укључивала и чланство у НАТО. По стварању НАТО, одбрана од Немачке претње преусмерена је на претњу од Совјетског Савеза и безбедност Европе и тежишно је обезбеђена у блиској сарадњи са Сједињеним Америчким Државама, у коме је Северноатлантски савез представљао централну одбрамбену институцију. Од укупно 28 чланица (www.nardus.mprn.gov.rs) ЕУ, 22 су уједно и чланице НАТО, док су остале три чланице НАТО и кандидати за пријем у ЕУ, а једна чланица је део Европског економског простора (European Economic Area - EEA). Западна европска унија је 1996. године имала задатак који је директно добије од стране НАТО да спроведе заједничку безбедносну и одбрамбену политику у оквиру НАТО која је касније прерасла у Заједничку европску безбедносну и одбрамбену политику (Common Security and Defence Policy – CSDP) а затим ће све те функције које поверене ЕУ кроз Лисабонски споразум посати део НАТО. (http://ec.europa.eu/archives/lisbon_treaty/full_text/)

Истовремено чланство у ЕУ и НАТО није обавезно имајући у виду да су неке чланице ЕУ традиционално неутралне док су неке нове чланице ЕУ бивше чланице Варшавског пакта. Тако на у Келну на састанку у јуну 1999. године је и јавно представљена Европска безбедносна и одбрамбена политика (European Security and Defence Policy - ESDP), чији ће задатак бити да Европску унију бринути и спроводити Заједничке спољне и безбедносне политике (Common Foreign and Security Policy – CFSP) То подразумева да ће се инструменти које је ЗЕУ стварала у циљу развоја сопственог безбедносног идентитета доделити ЕУ. Промене које су настале као резултат стварања Европске безбедносне и одбрамбене политике огледају се у јачању способности ЕУ за решавање кризних ситуација у суседним или даљим регионима.

Формирање посебно теле из области безбедности, створили су се услови да се приступи некој форми војне организације, и одлука је донета на основу расположивих капацитета да су то снаге за брзу интервенцију. И као такве су добиле подршку, и већ представљале нову поред политичке сада и војне структуре. Тако да је било и потребно донети нови правани регулативни документ и тако настаје и Споразум Берлин плус (http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/berlinplus_/berlinplus_en.pdf) представља

који постаје пакет споразума између НАТО и ЕУ потписан 16.12.2002. године, где је допуштене ЕУ да користи каоацитете и ресурсе НАТО за потребе мировних операција, уз право „првог одбијања“ према којем НАТО мора први да одбије да учествује у датој кризи. После НАТО агресије на Савезну Републику Југославију 1999. године Европски савет (European Council) је био сагласан да ЕУ као одговор на интернационалне кризе, треба да поседује способност за самостално деловање адекватним војним снагама, што се подразумевало уз моћ одлучивања и употребу и готовост снага без прејудицирања става НАТО. Тако су и предузете важни кораци у циљу повећања војне моћи ЕУ. У децембру 1999. године на састанку у Хелсинкију дефинисан је циљ војних способности ЕУ до 2003. године. Најконкретнији резултат састанка у Хелсинкију била је иницијатива за стварањем Борбених група ЕУ (EU Battlegroups) у којој би свака борбена група имала способност да брзо распореди 1500 војника. (http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/090720-Factsheet-Battlegroups_EN.pdf) Тренутно ЕУ има ограничен мандат по питању области одбране са ограничењем да поступа у складу са Уговором из Амстердама и циљевима дефинисаних на састанку у Хелсинкију (Европске снаге за брзо реаговање – European Rapid Reaction Force). Међутим неке чланице ЕУ остварују мултилатералну сарадњу у области одбране ван структура ЕУ. На састанку „четворке“ (Француска, Немачка, Белгија и Луксембург) 29.04.2003. године у Бриселу, предложена је одбрамбена иницијатива која подразумева увећање сарадње у одбрани земаља чланица ЕУ заснована на ојачаним принципима сарадње и има за циљ унапређену способност за реаговање у кризним ситуацијама у оквиру Заједничке европске безбедносне и одбрамбене политике – ESDP. Европски парламент је 20.02.2009. године изгласао стварање Синхронизованих Војних Снага Европе (Synchronised Armed Forces Europe – SAFE) као први прави корак ка стварању европских војних снага. Синхронизованим Војним Снагама Европе руководиће директорат ЕУ према сопственим стандардима у обуци и доктринама операција. Постоје планови за стварањем Савета министара одбране ЕУ и Европског статута за војнике у оквиру безбедног управљања стандардима у обуци, доктринама операција и слободе

активности у операцијама. Тренутно, „војне снаге ЕУ које биле распоређене у мировним операцијама на просторима средње и северне Африке до западног Балкана и западне Азије“ (www.wikipedia.org) Задатак Војних операција ЕУ су подржане од стране бројним телима међу којима и Европске Безбедносне Агенције, затим и од Сателитског Центара Европске Уније и самог Војног Штаба Европске Уније (European Defence Agency, European Union Satellite Centre and the European Union Military Staff). (Berisa, Rakić, 2016) Имајући у виду да ЕУ чине 28 држава чланица одржива безбедност и послови у области одбране у великој мери се заснивају на сарадњи. Ступање на снагу Лисабонског споразума представљао је окидач држава чланицама ЗЕУ да напусте организацију која је у великој мери постала успавана али су задржали клаузулу о заједничкој одбрани Бриселског споразума као основу заједничког одбрамбеног аранжмана.

3. СТВАРАЊЕ ОРУЖАНИХ СНАГА ЗА ПОТРЕБЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Оружане снаге по дефиницији „представљају специјализовану оружану организацију државе, припремљену и организовану за вођење оружане борбе.“ (Војна енциклопедија, 1973) Зависно од средине у којој се испољава војна моћ, може се уочити да се присутне разне врсте моћи и то: о ваздухопловна, противваздухопловна, копнена, поморска космичка и информационој моћи. Појам „оружаних снага у међународном ратном праву је шири од дефиниције у војној терминологији“. Према Хашкој конвенцији о законима и обичајима рата на копну из 1907. године и Женевским конвенцијама о заштити жртава рата из 1949. године, (Војна енциклопедија, 1973) „оружане снаге чине: копнене, морнаричке и ваздухопловне снаге, као и све друге оружане формације (полицијске јединице, јединице територијалне одбране, физичке заштите, националне страже, националне гарде и разне добровољачке оружане формације) које према унутрашњим прописима једне државе имају спољна обележја без обзира на њихову величину и специјалност“.

3.1. ЕВРОКОРПУС (EUROCORPS)

Процес европских интеграција на економском и политичком плану није био праћен адекватним напретком у областима одбране. Узрок томе налази се у чињеници да су САД деценијама подстицале европске државе на брзи економски развој, док су САД преузеле на себе, као нуклеарна сила, одбрану Западне Европе. Међутим, кроз период хладног рата, водеће западноевропске државе покушавале су створити сопствене оружане снаге. До реактивирања улоге европских држава у пословима одбране, долази током деведесетих година прошлог века (1999. године) када ЕУ одлучује да преузме део капацитета које је ЗЕУ дотада развијала у области управљања кризама и превенције сукоба, док би се остали војни капацитети ове организације користили као допуна НАТО снагама у случају конвенционалног рата. Посебан значај у развоју оружане компоненте ЕУ представља изградња војних формација које би деловале ван националних снага земаља чланица у оквиру система руковођења и командовања Уније. Ове снаге су изграђиване под окриљем ЗЕУ, а у том смислу први значајан корак представља француско-немачка иницијатива, која је довела до формирања Еврокорпуса 1992. године. (Бериша, Целетовић, Јегеш, 2018) Ове оружане формације имају посебан значај имајући у виду да су требале да обезбеде значајну подршку у људству и материјално-техничким средствима Снагама за брзу интервенцију ЕУ. Еурокопус је био потчињен Заједничком комитету (Common Committee), кога су чинила по два представника земаља чланица, а одлуке су се доносиле једногласно. Еурокопус се могао ангажовати и у операцијама УН, ЕУ, НАТО и ОЕБС. Предвиђене су три области у којима се Еврокопус могао користити и то: припреме и извођење мисија хуманитарне помоћи и подршка становништву; успостављање и одржавање мира под окриљем УН или ОЕБС; учешће у борбеним операцијама у циљу заједничке одбране савезника у складу с чл. 5. Северноатлантског уговора.

Односи између НАТО и Еврокорпуса успостављени су почетком 1993. године споразумом са Главномандујућим снага НАТО за Европу. Овим споразумом утврђене су потенцијалне мисије Еврокорпуса у оквиру НАТО, овлашћења за планирање војних контингента, потчињеност Еврокорпуса команди НАТО као и односи између НАТО команданата и команданата Еврокорпуса у миру. Односи се заснивају на принципима обостраног уважавања специфичности две организације, као и на одлуци да Еврокопус прихвати процедуре НАТО савеза ради омогућавања бржег уклапања у структуре овог Савеза у случајевима кад су снаге Еврокорпуса потчињене команди НАТО. Основне компоненте у организационој структури Еурокопуса су: Генералштаб (Headquarters-HQ), батаљон за подршку и потчињене јединице. На челу Еврокорпуса налази се командант ранга генерал-пуковник. Основна улога команданта и чланова команде Еврокорпуса састоји се у планирању, припремању и руковођењу операцијама, почев од хуманитарне помоћи, одговора на кризе па до одбране земаља чланица Еврокорпуса као и НАТО савеза. Јединице које су земље чланице ставиле на располагање Еврокорпусу остају под командом матичне земље током периода у којем нису ангажоване. Изузетак представља француско-немачка бригада која је под сталном командом Генералштаба Еврокорпуса. Врста и величина јединица које је потребно одредити за

потребе Еврокорпуса зависила је превентивно саме мисије, степена ангажовања и оперативног окружења. Јединице које су биле стављене на располагање Еврокорпус било је планирано да може бити ангажовани највише до 60 000 људи. Поред властитих снага Еврокорпус је тенденција је била да се ослоне на сопствену команду и да те јединице чине величине дивизије, које би му за посебне операције могле припремити земље које нису чланице. Ово партиципирање снага ван Еврокорпуса познато је као „Концепт 5 + x“. Јединице Еврокорпуса су током деведесетих година прошлог века биле ангажоване у две мисије и то 1998. године у Босни и Херцеговини, док је током 2000. године на Косову и Метохији, такође била једна јединица ангажована. Овакве одлуке које су донете у области Европске безбедносне и одбрамбене политике требала са имају значај и допринос на саму структуру Еврокорпуса. Након пробног учешћа ових јединица, и показаних резултата, предложено је да се Еврокорпус стави на располагање ЕУ за операције управљања кризама, на састанку француско-немачког одбрамбеног савета који је одржан 1999. године. Такав захтев је сагласан и одобрен на састанку Европског савета у Келну који је одржан 1999. године. У Луксембургу крајем 1999. године чланице Еврокорпуса су сматрале да су створили услови да се ова формација формацију промени у Корпус за брзо реаговање (Rapid Reaction Corps), који би такође био на располагању ЕУ и НАТО.

3.2.КОРПУС ЗА БРЗО РЕАГОВАЊЕ (RAPID REACTION CORPS – RRC)

Поучени негативним искуством у југоисточној Европи и инертношћу испољеном од стране међународних организација и субјеката, који су располагали инструментима за спречавање сукоба, (www.nardus.mpn.gov.rs) европски лидери су закључили да су неопходни сопствени војни капацитети, који би имали способност да брзо реагују на кризе и спрече њихову ескалацију. Тако на самиту Европског већа који се одржава 1999. године у Хелсинкију, европски лидери су водили расправу о начину спровођења „Петерсбуршких задатака“ (www.nardus.mpn.gov.rs). Најзначајније обавезе Хелсиншког самита је био да се утврде који су „главног циља“ ЕУ којим ће се подстицати развој војних снага способних за брз размештај, тзв. Снаге за брзо реаговање, су добровољне, али координисане, националне и мултинационалне снаге чланица ЕУ. Веома важна одлука је донета до 2003. године, да земље чланице требају да буду у потпуну готовост да у року од 60 дана, реагује од момента ступање на сангу одлуке за интервенцију, и да се ангажују 50-60000 војника у оквиру ових снага, као и да осигурају њихово пребацивање на кризно подручје и боравак од најмање годину дана (www.phaidrag.bg.ac.rs). Поред тога наведен снаге морају да буде оспособљене и добро опремљене за извршавање превиђених обавеза која су настала из „Петерсбуршких задатака“, где је одлучено да те снаге морају да располажу потребним командним, обавештајним, логистичким и другим капацитетима за подршку. Чланице ЕУ су се сагласиле да у циљу успешног остваривања ових задатака потребно формирати потпуно нову политичку и војну структуру у оквиру Европског савета, а која би ЕУ омогућила да може самостало да политичко и стратегијско врши управљање операцијама. (Бериша, Ракић, 2016.)

Закључено је и да ЕУ може да користи Снаге за брзо реаговање и у сарадњи с другим међународним организацијама, уз ограничење да не могу бити употребљене на захтев НАТО савеза. Због преклапања чланства европских држава у различитим организацијама и вишеструких задатака који би из тога могли проистећи, ЕУ је створила Механизам за развој капацитета (Capabilities Development Mechanism) који има задатак да спречава дуплирање капацитета између ЕУ и НАТО, као и да побољша комуникацију између поменутих организација. „Главни циљ“ из Хелсинкија употпуњен је и формирањем три стална војно-политичка органа у оквиру Већа и то: а. Комитет за политичко-безбедносна питања (The Political and Security Committee), чине га национални представници ранга велепосланика; б. Војни комитет (The Military Committee), чине га начелници врховних команди; в. Војни штаб (The Military Staff), чине га нижи војни персонал који је у раду одговоран за праћење безбедносне ситуације, за пружање помоћи у стратегијском планирању и одржавање везе с националним и мултинационалним војним штабовима. Војне операције у којима су ангажоване Снаге за брзо реаговање ЕУ, ангажују се под политичком и стратегијском контролом ЕУ, чак и када се изводе на захтев других организација или се користе као снаге НАТО. Снаге за брзо реаговање се могу ангажовати само у поступку када Комитет за политичко-безбедносна питања затражи од Војног комитета да поднесе „иницијативну директиву“ Војном штабу, који након тога израђује нацрт документа и подноси га на увид Војном комитету. Након што Војни комитет врши анализу и предлоге прослеђује Комитету за политичко-безбедносна питања, који га на крају одобрава. Да би се покренула акција потребно је и да земља, у којој треба извршити војну интервенцију, да сагласност, а то може бити кључно питање и камен спотицања, и довести кредибилитет ЕУ у питање.

Без обзира колико ЕУ, тежи да да постане војна сила, управно нам рат у Украјни даје потпуно нову слику, без обзира што је формирала снаге, то нису снаге ЕУ, то су снаге чланица држава ЕУ, а која заправо чини окосницу НАТО пакта. Тако да је жеља о својим сопственим снага је само жеља на папиру, а када се буде

завршио рат, тада ће Европска унија бити без новца, и без војних снага, и да ће у потпуности зависти од САД и НАТО.

4. ЗАКЉУЧАК

Војна моћ Европске уније по идеји творца требала је да представља компромис различитих облика сарадње између структура које су успоставиле оружане снаге држава чланица у облику међувладиних и унутар институционалних оквира ЕУ. Споразум из Маастрихта обезбеђује одрживе војне интеграције у институционалном оквиру Уније. Међутим до интеграције за сада остаје као опција која захтева једногласност у Европском Парламенту шефова држава или влада и за сада остаје политички замрзнута имајући у виду став дела земља ЕУ по том питању. Споразум из Маастрихта је требао да створи сталну сарадњу између структура оружаних снага држава чланица. Пошто до 2015. године ова опција није коришћена упркос позивима важних лидера као што бивши Француски Председник Николас Саркози, Немачка канцеларка Ангела Меркел, бивши Италијански Министар Спољних послова Франко Фратини и бивши белгијски премијер Гај Верхофштат за заједничку одбрану ЕУ. Међутим, заостваравање се се односима између ЕУ и Руске Федерације због кризе у Украјини, дошло је до потпуне поларизације западног и Источног света. Нови захтев за оружаним снагама ЕУ успоставио је Председник комисије ЕУ, Жан-Клод Јункер као и други европски лидери и значајни политичари као нпр. председник комитета за спољну политику немачког парламента Норберт Ретген који је изјавио да су оружане снаге ЕУ „визија чије је време дошло на ред“. Може се закључити да је војна моћ ЕУ у надлежности националних држава, а главни војни савез у Европи је и даље НАТО у који су укључене 22 чланице ЕУ заједно са четири државе не чланице. Динамика Заједничке безбедносне и одбрамбене политике у односу на постојећу улогу НАТО ће и даље бити извор сталних питања и неслагања држава чланица. Војна моћ ЕУ која извире из војних интеграција држава чланица интензивиранија је крајем 21. века која се огледа у учествовању у бројним операцијама и формирањем Борбених група ЕУ. Међутим Борбене групе ЕУ никада нису биле ангажоване у операцијама док су остале форме војних интеграција држава чланица (Еврокорпус, Жандармерија и Команда ваздушног транспорта) међувладине организације и изван су институционалног оквира ЕУ. Сагледавајући геополитичку ситуацију на глобалном нивоу и управо рат на простору Европе, сан Европске уније о томе да ће бити глобални играч са сопственим снагама је сан на дуге стазе, и питање да ли таква ЕУ у будуће може у овом формату да остане, што значи да ће дуго бити под патронатом САД и НАТО, и демотратија и постовање идентитета и вредности чланица је упитно.

ЛИТЕРАТУРА

- Бериша, Х., Целетовић, М., & Јегеш, М. (2018). *Прагматичност ЕУ или редефинисање моћи са НАТО партнером*, Европско законодавство, 63/18, Београд,
- Бериша, Х., & Целетовић, М. (2017). Европска стратегија безбедности и изградња војних способности Европске уније, *Научна Конференција са међународним учешћем „Друштвено - економски и безбедносни контекст функционисања компаније*, 12. децембар 2017, Нови Сад
- Бериша, Х., & Ракић, М. (2016), „*Заједничка безбедносна одбрамбена политика ЕУ и НАТО*”, часопис Европско законодавство бр. 55/2016, Београд
- Вдело, број 1/2000., Војно-издавачки завод, 2000.
- Војна енциклопедија, том 6, (1973) Редакција војне енциклопедије, Београд
- http://europa.eu/about-eu/eu-history/1945-1959/1957/index_en.htm; 2023
- <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:xy0027>; 2023
- <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV:xy0026>; 2023
- https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/en_nice.pdf
- https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/en_nice.pdf
- <http://www.sscnet.ucla.edu/polisci/faculty/trachtenberg/appendices/appendixII.html> ; 2023
- <http://www.weu.int/Treaty.htm>) 2023
- http://ec.europa.eu/archives/lisbon_treaty/full_text/)
- http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/berlinplus_/berlinplus_en.pdf)
- www.nardus.mpn.gov.rs
- www.prafak.ni.ac.rs
- http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/090720-Factsheet-Battlegroups_EN.pdf)